

Introducció

Cèlia Nadal Pasqual
Universit  per Stranieri di Siena, Italia

Els dies 11 i 12 de maig del 2023 es portà a terme, a la Universit  per Stranieri di Siena, el congrés internacional *Rappresentazione della violenza e scrittura delle donne: memoria, mediazione, scuola*.¹ Es tracta d'una ocasió per aplegar, a partir de tradicions i àmbits diferents, un afany comú en torn a la necessitat d'analitzar dos fenòmens –i de fer-ho de manera 'coordinada', tal com indica la conjunció en el títol mateix. Parlam, d'una banda, dels elements històrics que

---

1 El congrés fous organitzat pel projecte de recerca GenViPreF (MICIN/AEI/10.13039/50110001103) amb seu principal a la UB amb col·laboració amb la *Delega rettorale alla formazione degli insegnanti e ai rapporti per le scuole* (M. Marrucci, Unistrasi) i es desenvolupà sota la direcció del comit  cientific format per Francesco Ardolino, Pietro Cataldi, Maria Xesús Lama López, Elena Losada Soler, Marianna Marrucci i Cèlia Nadal Pasqual. Compt  amb la contribució del Dipartimento di Studi Umanistici de la Unistrasi i de la Delegació del Govern de la Generalitat de Catalunya a Itàlia, aix  com amb el patrocini de l'Associazione Italiana di Studi Catalani (AISC) i de Mod Scuola. El programa i la informació són consultables en línia: https://www.unistrasi.it/1/725/7608/Rappresentazione_della_violenza_e_scrittura_delle_donne_memoria,_mediazione,_scuola.htm.

han marcat l'escriptura de les dones (de les dinàmiques de marginació del gran canó als espais editorials tot passant per la categoria de la figura autorial) i, de l'altra, de les maneres en què aquesta escriptura ha tractat la representació de la violència, ja sigui de tipus sexual, institucional, bèl·lica o de gènere; amb particular atenció a la construcció de la memòria, de l'imaginari i de les formes de transmissió. És clar que, començant pels motius ja esmentats, l'escriptura de les dones s'ha desenvolupat bàsicament en un context que, en si mateix, no podem sinó considerar hostil, farcit de violència epistèmica, simbòlica o concreta, i que aquesta circumstància marca el lligam entre els dos sintagmes del plantejament inicial.

La secció d'articles que poden llegir-se a continuació, firmats per Ardolino, Lama, Losada, Nadal, i Siviero, insisteixen en la cruïlla de la trobada sienesa i en perpetuen altres elements de continuïtat, com l'aproximació comparativa i plurilingüe, ara situada en el camp dels estudis d'àrea que conforma l'esguard iberista, així com la restricció a dos grans segles de la modernitat cabdals per a la premsa femenina, o sigui, el XIX i el XX. Amb tot, aquest conjunt de contribucions és fruit d'un programa de treball que va molt més enllà de l'ocasió a què m'he referit, i que tanmateix mereixia ser anomenada per tal de subratllar el caràcter internacional de l'empresa i, concretament, els seus lligams amb Itàlia. L'empresa intel·lectual o projecte de recerca es reconeix sota el títol *Género, violencia y representación. Los textos de creación en la prensa femenina peninsular (1848-1918)*, (GenViPreF) i es desenvolupa sota la direcció d'Elena Losada Soler i María Xesús Lama López de la Universitat de Barcelona.

El present monogràfic, *Donne e violenza nella stampa femminile in ambito iberico (XIX-XX)*, amb exemples de la literatura catalana, castellana i gallega, consta de cinc articles sobre què vol dir escriure per una dona en aquest context i sobre les diferents filtres de violència que s'hi relacionen. A «Matilde Cherner y las ambigüedades de un discurso pionero. Los artículos de *La Ilustración de la Mujer* (1875) y la novela *María Magdalena* (1880)», Elena Losada parla de la dificultat de 'col·locació' de la dona escriptora, no només perquè Cherner escriu sota pseudònim masculí (una estratègia comuna en moltes de les autores cridades en causa, com Caterina Albert / Víctor Català i Palmira Ventós / Felip Palmira), sinó perquè, tot i haver publicat una novel·la palesament coratjosa sobre la prostitució, contradiu aquest coratge amb el discurs molt més tou i ambigu dels seus articles a *La Ilustración de la Mujer*. En aquestes notes de premsa, per contrast, tendeix a reproduir estereotips i a velar la violència contra les dones o, com diu Losada, a representar-la de manera opaca. Dues firmes, dos mitjans i dues intensitats ideològiques.

Una altra modalitat de la representació de la violència que es relaciona amb la introjecció per part de les dones del pensament dominant és analitzada per Donatella Siviero a «La violencia subliminale

contro le donne in *Flores y Perlas* (1883-1884), una revista del e per il *bello sexo*: due casi». En aquesta ocasió, es posa de manifest la contradicció entre l'estil de vida d'algunes escriptores (definit com a pioner pel simple fet d'escriure i de publicar en un context on aquesta activitat era menys que òbvia) amb la transmissió, a través dels seus articles, de la violència subliminal d'un model de dona sotmesa. Siviero aprofundeix la recerca en un context, el de la premsa espanyola del segle XIX, encara restrictiu pel que fa al desplegament del pensament dissident.

María Xesús Lama López, en canvi, mostra un cas de viatge de l'«autocensura a la ironia» en el seu article sobre «¿Autocensura o ironía? La retórica del silencio en “Las literatas” de Rosalía de Castro». L'objecte d'estudi és «Las literatas. Carta a Eduarda» (1865), que l'autora publica primerament a *Almanaque de Galicia* i en la qual reflexiona sobre la pràctica de l'escriptura femenina; per això resulta eficaç la problematització d'alguns elements de la seva presumpta natura autobiogràfica. Silencis i convencions, però també ironia i ficcionalitat, resulten interpretables com a estratègies de resistència en un text ideològicament emancipador, que té com a finalitat la transmissió d'un canviament positiu a favor de les dones.

Pel que fa a la recepció de l'escriptura de les dones, i en àmbit català, Francesco Ardolino exposa la producció d'una altra escriptora mereixedora d'atenció («La voce sommersa di Felip Palma») i formula una interessant tesi de treball sobre l'especificitat de la producció de les dones de l'època com a filó de sortida del Naturalisme, que es podria inferir a partir de diverses estratègies i vies de fuga respecte a un model estètic preestablert i masculí. Finalment, Cèlia Nadal, amb «'No és un llibre de convenció per a damisel·les'. Literatura i dones al tombant del segle XX. Un exemple de *Feminal*», parteix d'una ressenya al recull de narracions *Caires vius* de Víctor Català publicada a *Feminal* el 1907 i s'interroga sobre els mecanismes de la difícil inserció de les dones en el sistema literari, així com sobre la premsa femenina (concretament, la revista dirigida per Carme Karr) com a espai segregat però alhora 'segur' i públic.

